

izvirne tvorbe riječi. Na osnovu podrobnoga pregleda svih tih razina Vig zaključuje da je Vrančić u sljedećem redosljedu poznao rječničko blago tih jezika: mađarski, njemački, talijanski, hrvatski. Prema tome, što je svakako iznenađujuće, najviše je poznao mađarski jezik. Njegovo je poznavanje gramatičkih pravila tih jezika bilo na zavidnoj razini. Svi filolozi su se bavili pitanjem izvora Vrančićeva rječnika, pa je Vig tome pitanju posvetio posebno poglavlje. Autor pobija stajalište da je Vrančićevo polazište kod sastavljanja latinskih natuknica bio Calepinov rječnik. Prema njegovim istraživanjima sljedećim se izvorima služio: Calepin, Dasypodije, Megiser, Szikszajiev rječnik, Murmellijeva i Pestijeva nomenklatura. Osim toga bitno je naglasiti, kako nam autor dokazuje, Vrančić je u svome radu nastupao vrlo suvereno, bazirao se na vlastitom poznavanju tih jezika i tako upisivao različita značenja. Na samome koncu svoje monografije autor upozorava na opreznost pri ocjenjivanju višejezičnih rječnika čitavoga razdoblja kada je leksikografija još u svojoj početničkoj fazi razvoja. S obzirom na broj natuknica (blizu dvadeset tisuća) nije bilo lako snalaziti se u labirintu pet jezika. Vrančiću je, kako nam autor daje do znanja, unatoč nedostacima ipak pošlo za rukom.

Monografija Istvána Viga u svakom slučaju značajan je doprinos mađarskoj i hrvatskoj »vrančićologiji«, dostojno djelo bogatoj filološkoj tradiciji mađarske slavistike koje će prema našoj prosudi imati vrlo pozitivan i plodan odziv leksikografske jezikoslovne struke.

István Lukács

Univerza Loránd Eötvösa, Filozofska fakulteta, lukacs.istvan@btk.elte.hu

MATJAŽ KLEMENČIČ:
ZGODOVINA SKUPNOSTI SLOVENSКИH AMERIČANOV V PUEBLU, KOLORADO. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta Univerza v Mariboru; Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 2011. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 79) (Ethnicity, 13). 353 str.

Leta 2011 je kot 79. knjiga Mednarodne knjižne zbirke Zora izšla znanstvena monografija Zgodovina skupnosti slovenskih Američanov v Pueblu, Kolorado, Matjaža Klemenčiča, slovenskega zgodovinarja in rednega profesorja za novejšo in sodobno zgodovino, ki se ukvarja predvsem z zgodovino slovensko-ameriške skupnosti, zgodovino razpadanja Socialistične federativne republike Jugoslavije ter zgodovino koroških Slovencev. Z izidom monografije se je zapolnila znatna vrzel na področju proučevanja slovensko-ameriških skupnosti v ZDA, saj pred tem ni obstajalo nobeno znanstveno delo, ki bi celovito obravnavalo priseljevanje Slovencev v tedaj enega največjih železarskih in industrijskih središč na svetu, nastanek in razvoj slovenske skupnosti in nasebine v Pueblu, njen prostorski in družbeni razvoj, ekonomsko, politično, družbeno in društveno udejstvovanje prebivalstva slovenskega etničnega porekla na tem območju, njegovo vključevanje v ameriško družbo ter spreminjanje njegove socialno-gospodarske strukture od začetka priseljevanja pa vse do današnjih dni. Vse to in več je sedaj zapisano v monografiji, ki bralca seznanja z zgodovino največje slovenske izseljenske skupnosti zahodno od reke Misisipi, katero določajo pomembna društva, dogodki in osebnosti.

Avtor je v uvodu zapisal, da je namen monografije »predstaviti zgodovino slovenske izseljenske skupnosti v Pueblu v Koloradu od priselitve najzgodnejših slovenskih priseljencev do 21. stoletja, še zlasti procese njihovega prilagajanja novemu načinu življenja v novem življenjskem okolju in vključevanja v ameriško družbo.« Prvi slovenski priseljenci v Ameriki so bili večinoma zelo slabo izobraženi, brez znanja angleškega jezika in poznavanja ameriškega načina življenja. Ker je med njimi prevladovalo kmečko prebivalstvo, so se morali priučiti sodobnejšega industrijskega načina dela, ker so po večini izhajali iz podeželskega okolja, so se morali prilagoditi urbanemu načinu življenja v ameriških mestih. To je veljalo tudi za pripadnike slovenske skupnosti v Pueblu, »ki so se skozi desetletja postopoma spremenili iz tipične priseljenske skupnosti v skupnost ameriških Slovencev in nato v skupnost slovenskih Američanov.« Da bi bralca seznanil s potekom tega zapletenega in večplastnega procesa, je avtor monografijo preudarno razdelil na šest poglavij, ki vsako zase predstavljajo pomemben del na poti spoznavanja zgodovine slovenskih priseljencev in njihovih potomcev v Pueblu.

Prvo poglavje o geografski legi in naravnih razmerah mesta Pueblo z okolico je namenjeno spoznavanju naravnih danosti mesta, ki so za priseljence predstavljale pomemben dejavnik pri izbiri cilja priselitve. Poglavje obsega 7 strani in obravnava geografsko lego in podnebne razmere v Pueblu in okolici ter naravne razmere v preriji, opremljeno je s tabelo s klimatskimi podatki ter diagramoma s podatki o mesečnih padavinah in temperaturah. Opisana je raba tal, predstavljena so bogata rudna nahajališča, ki so prispevala k hitremu gospodarskemu razvoju vsega

Kolorada, pri čemer je imel Pueblo s svojimi topilnicami in železarnami, ki so zaposlovale tudi mnoge slovenske priseljence, z ugodno prometno lego in zadostnimi količinami vode zelo pomembno vlogo.

Drugo poglavje obravnava zgodovino Puebla in okolice, obsega 44 strani in v prvem podpoglavju bralcu jedrnato predstavi zgodovino Kolorada v času španske in francoske oblasti ter širitev ZDA proti zahodu, v drugem podpoglavju pa nazorno opiše razvoj Puebla in okolice. Pri tem posebej izpostavi ameriške raziskovalne odprave v Koloradu in prve nestalne naselbine v širši okolici današnjega Puebla, pojav »zlate mrzlice« v Koloradu ter nastanek mesta Pueblo, zgodovino mesta v obdobju »Divjega zahoda«, njegov razvoj v pomembno železarsko središče in njegov naraščajoč pomen znotraj meja zvezne države Kolorado, ustanovitev Južnega Puebla in zvezne države Kolorado, združitev treh mest z imenom Pueblo in Bessemer v City of Pueblo, industrijski razvoj mesta do katastrofalnih poplav leta 1921, katastrofalne poplave ter njegov razvoj po letu 1921. Za dobro razumevanje procesa družbene preobrazbe pripadnikov slovenske skupnosti v Pueblu je namreč nujno tudi poznavanje zgodovine mesta Pueblo, pri čemer je potrebno omeniti, da je do izida te monografije o zgodovini Puebla obstajalo zgolj nekaj poljudnih del, ki prikazujejo posamezne dogodke. Drugo poglavje monografije tako predstavlja tudi prvi celosten pregled zgodovine mesta Pueblo z okolico.

V tretjem poglavju se bralec na 62 straneh seznanil z razvojem priseljevanja in etnično strukturo mesta Pueblo in okraja Pueblo. Na razvoj etnične strukture je znatno vplivala politika ameriških oblasti do priseljevanja, ka-

tere pregled do prve svetovne vojne je orisan v prvem podpoglavju, pregled po drugi svetovni vojni pa v tretjem podpoglavju. Analiza podatkov popisa prebivalstva za leto 1910 je pokazala, da so se priseljenci v Pueblo priselili iz 39 držav z vseh celin, govorili pa so 45 različnih jezikov, med katerimi sta bila tudi »slovenski« in »kranjski«. Podobno raznolikost izkazuje tudi analiza podatkov ljudskega štetja leta 1980 o »predništvu« prebivalcev okraja Pueblo. V prvem podpoglavju je opisan tudi potek priseljevanja v Združene države Amerike do prve svetovne vojne, ki mu v drugem podpoglavju sledi natančen pregled narodnostnih razmer v mestu in okraju Pueblo do prve svetovne vojne, izdelan predvsem na podlagi analize podatkov popisa prebivalstva za leto 1910 (13th US Census of Population 1910), pri čemer se je avtor osredotočil na razvoj prebivalstva v Pueblo pred letom 1910 ter na strukturo prebivalstva mesta Pueblo, okraja Pueblo in njegovih zunajmestnih območij leta 1910 glede na materni jezik in državo rojstva. V četrtem podpoglavju so orisane narodnostne razmere v mestu in okraju Pueblo po prvi svetovni vojni, v petem podpoglavju pa so predstavljene pomembnejše priseljske skupnosti v Pueblo, in sicer irski, nemški in judovski priseljenci, Mehičani, italijanski priseljenci, temnopolto prebivalstvo ter kitajski in japonski priseljenci. V poglavju, ki je za lažje razumevanje in preglednejše branje opremljeno z mnogimi tabelami, sta razvoj priseljevanja in etnična struktura mesta ter okraja Pueblo podana v celoti, brez poudarka na slovenski etnični skupnosti.

Ta je podrobno predstavljena v četrtem poglavju o prostorskem in družbenem razvoju slovenske skupnosti v Pueblo in okolici od konca 19. stoletja do

danes. Na 66 straneh avtor v posameznih podpoglavjih obravnava naselitev Slovencev v Koloradu na splošno ter naseljevanje in številčni ter družbeni razvoj slovenske skupnosti v Pueblo do prve svetovne vojne z opisi naselitve Slovencev v Pueblo, njihovega števila in izvornega območja, poselitve v mestu Pueblo ter stanja, starostne, spolne, zaposlitvene in izobrazbene strukture ob popisu leta 1910. Posebej so predstavljene problematika in razlage o izvoru izraza »Bojon«, s katerim so se pripadniki slovenske skupnosti identificirali od 19. stoletja do današnjih dni in je posebnost Puebla. Nadalje monografija bralca seznanja s prostorskim in družbenim razvojem skupnosti ameriških Slovencev v Pueblo do konca druge svetovne vojne s poudarkom na opisu dogajanja ob katastrofalnih poplaval leta 1921 ter njihovih posledicah za slovensko naselbino in s postopno selitvijo ameriških Slovencev iz njihovih tradicionalnih naselbin. V podpoglavju o prostorskem in družbenem razvoju skupnosti slovenskih Američanov v Pueblo po drugi svetovni vojni je opisana skupnost slovenskih Američanov v začetku 21. stoletja, posebno podpoglavje pa je namenjeno tudi razvoju podjetništva slovenskih priseljencev in socialni preobrazbi slovenske priseljske skupnosti v Pueblo, pri čemer avtor podaja značilnosti podjetništva slovenske priseljske skupnosti v Pueblo ter razvoj podjetništva med slovenskimi priseljenici v obdobjih pred prvo svetovno vojno, med obema svetovnimima vojnama in po drugi svetovni vojni. Poglavje je opremljeno s številnimi tabelami in zemljevidi s tematskimi prikazi slovenske naselbine v Pueblo.

Peto poglavje je s 75 stranmi najboljšežnje poglavje monografije in v petih podpoglavjih bralcu predstavi vsestran-

sko organiziranost Slovencev v Pueblu. Prvo podpoglavje obravnava katoliško cerkev v Koloradu ter nastanek in razvoj katoliške župnije Marija Pomagaj v Pueblu. Avtor podrobno opisuje vzroke za nastanek etničnih župnij v Združenih državah Amerike, poda pregled razvoja katoliške Cerkve v Koloradu, obravnava ustanovitev nemško-slovensko-slovaške katoliške župnije Marija Pomagaj in predstavi njeno delovanje v času župnika Bonifaceja Wirtnerja (1891–1894), župnika Cirila Zupana (1894–1939), ko je na njenem mestu zrasla slovenska etnična župnija, njeno delovanje v času župnika Anthonyja Roitza (1939–1943), v času župnika Daniela Gnidice (1943–1972) ter po njegovi smrti. V drugem podpoglavju so predstavljena pueblska društva bratskih podpornih organizacij, društvo sv. Jožefa št. 7 Kranjske slovenske katoliške jednote, Društvo sv. Marije Čistega Spočetja št. 104 Kranjske slovenske katoliške jednote, Koloradska federacija društev Kranjske slovenske katoliške jednote, društva Jugoslovanske katoliške jednote oziroma kasnejše Ameriške bratske zveze, društva Zapadne slovanske zveze ter društva drugih slovenskih bratskih podpornih organizacij v Pueblu. Tretje podpoglavje je namenjeno spoznavanju kulturnih društev in kulturnih dejavnosti slovenskih priseljencev v Pueblu ter dvoran, v katerih so se te dejavnosti odvijale. V četrtem podpoglavju avtor predstavi slovenske etnične časopise, ki so izhajali v Pueblu, v petem pa društveno organiziranost slovenskih Američanov v Pueblu v 21. stoletju. Poglavje je za boljšo predstavo opremljeno z zanimivimi slikami župnije Marija Pomagaj, slikami v njej delujočih župnikov ter slikami članov različnih društev. Poznavanje organiziranosti Slovencev v Pueblu v okviru župnije in znotraj bratskih podpornih

organizacij je za zainteresiranega bralca pomemben dejavnik pri spoznavanju skupnosti slovenskih izseljencev in njihovih potomcev, saj se na ta način seznanjajo na načini njihovega povezovanja, formalnega in neformalnega druženja ter njihovim vsakdanjim življenjem, ključnega pomena pa je bila tovrstna organiziranost tudi za ohranjanje slovenske narodne identitete.

Zadnje, šesto poglavje monografije je namenjeno spoznavanju politične aktivnosti pripadnikov slovenske skupnosti v Pueblu in na 14 straneh predstavi politično participacijo slovenskih priseljencev v Pueblu in njihov odnos do stare domovine oziroma domovine njihovih prednikov ter opiše obiske nekaterih uglednih osebnosti iz stare domovine v Pueblu. V prvem podpoglavju so predstavljeni politični veljaki iz vrst slovenskih priseljencev iz Puebla na lokalni, državni in zvezni ravni, tamkajšnji slovenski priseljenci so bili večkrat izvoljeni za člane mestnega sveta, največ pa je v politiki dosegel Raymond (Ray) Peter Kogovšek, v Pueblu rojeni potomec slovenskih priseljencev, bivši član Predstavniškega doma in senator zvezne države Kolorado, trikrat izvoljeni ameriški kongresnik in častni konzul Republike Slovenije, ki še danes živi v Pueblu in se ukvarja z lobiranjem. V drugem podpoglavju so predstavljene dejavnosti pripadnikov slovenske skupnosti iz Puebla v zvezi s staro domovino, tako kot drugod v Združenih državah Amerike, so tudi pripadniki slovenske izseljenske skupnosti v Pueblu izražali svoja stališča ob treh najpomembnejših dogodkih v slovenski zgodovini 20. stoletja, in sicer v obdobju prve in druge svetovne vojne ter v času osamosvajanja Republike Slovenije. V tretjem podpoglavju so opisani obiski pomembnih osebnosti

iz stare domovine, ljubljanskih škofov Antona Bonaventure Jegliča in Gregorija Rožmana ter nekaj uglednih gostov iz sveta politike pred drugo svetovno vojno, slovenskih glasbenikov po drugi svetovni vojni in obiski posameznih diplomatskih predstavnikov Republike Slovenije po letu 1991. Po letu 2006 je, ne le na papirju, ampak tudi v praksi, zaživel prijateljsko sodelovanje pobratenih mest Maribora in Puebla, v okviru katerega je omembe vreden tudi obisk Puebla nekdanjega župana Mestne občine Maribor Borisa Soviča in prorektorja Univerze v Mariboru. Nenazadnje je v okviru tega sodelovanja na Colorado State University Pueblo leta 2008 predaval tudi avtor te monografije.

Zadnjemu poglavju sledijo zaključek na 4 straneh, povzetek v angleškem jeziku na 4 straneh, sezname virov in literature, diagramov, tabel in slik ter kazali osebnih in zemljepisnih imen. Pred uvodom monografije, ki obsega 7 strani, sta podana stvarno kazalo in seznam uporabljenih kratic.

Znanstvena monografija *Zgodovina skupnosti slovenskih Američanov v Pueblu, Kolorado, Matjaža Klemenčiča* predstavlja pomemben prispevek na področju proučevanja slovenskih izseljencev v Združenih državah Amerike. Do izida monografije leta 2011 namreč ni obstajalo nobeno znanstveno delo, ki bi celovito obravnavalo slovensko izseljensko skupnost v Pueblu, navkljub že dolgo poznanemu dejstvu, da se tam nahaja največja slovenska izseljenska skupnost zahodno od reke Misisipi. Dobro sta bili na tem območju raziskani slovenski naselbini v Leadvillu, Kolorado, in San Franciscu, Kalifornija, katerih zgodovino je Matjaž Klemenčič predstavil leta 1999 v znanstveni monografiji *Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgo-*

dovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Kolorado, in v San Franciscu, Kalifornija, o zgodnjih slovenskih priseljenicah v Pueblu pa je skupaj s Karlom Puglom (pseudonim) leta 2009 izdal monografijo *Jim Pugel and other Slovenian Pioneers of Pueblo, Colorado*, v angleškem jeziku. Ob prebiranju omenjenih del se je bralec seznanil s številnimi zanimivimi podatki, po izidu monografije o slovenskih Američanih v Pueblu pa lahko svoje védenje tudi ustrezno širi, umešča in primerja. Čeprav gre za znanstveno monografijo, je avtorjev jezik razumljiv tudi širšemu bralstvu, zato predstavlja monografija primerno branje tako za zainteresirane, o tej tematiki še nepoučene bralce, kot za strokovnjake, ki se zanimajo za slovensko izseljenstvo in tematiko izseljenstva nasploh. Monografija s svojimi dodelanimi rezultati večletnih avtorjevih raziskav nedvomno doprinaša k boljšemu razumevanju različnih vidikov življenja slovenskega izseljenstva v ZDA ter znatno prispeva k dosedanjemu poznavanju nastanka in razvoja slovenske skupnosti in naselbine v Pueblu. Z njenim izidom je bil dodan nov kamenček v mozaik raziskanih izseljenskih skupnosti.

Maruša Verbič

*Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta,
marusa.verbic@gmail.com*